

LISTEK.

Carska krona in suženjska veriga.

Odlomek iz zgodovine bolgarske države. Po nem. izvirniku spisal A. M. (Dalje.)

Veliko noč je obhajal cesar v Preslavi. Po praznikih se je znova začel boj. Grška vojska je prikoralila pod silistrijsko obzidje; kmalu nato je došla cesarjeva mornarica v mestni pristan. Svjetoslav se je moral podati v boj; bil je poražen in potisnjen nazaj v mesto. Trimesečno obleganje se je pričelo z vsemi grozotami. Grška mornarica je s svojim ognjem strašno pritiskala na Ruse, ki so vsled lakote zboleli. — Svjetoslav ni imel več nobene konjenice, kajti Ogrji in Pečenegi so se ločili od njega. Obup se je polotil Rusov, kojih položaj je bil brez tolažbe in brez upa. Tedaj je sklenil veliki knez, biti odločilno bitko. Vršila se je 22. julija. Udeležile so se krvavega meteža cele ruske žene, oblečene v moška oblačila. Vendar je bila zaman vsa ruska hrabrost. Svjetoslav je ponudil, ko je že pokrivalo bojišče 40.000 trupel njegovih sobojevnikov, cesarju mir in Tzimikes, ki je imel tudi sam velike izgube, je sprejel ponudbo. Veliki knez je dosegel prosto pot za ostanke svojih čet in moral brez odloga zapustiti Bolgarijo. Ruski junak ni več videl domače zemlje. Pri slapovih Dnjepra so prežali na njega plenaželjni Pečenegi in ga ubili. Le malo Rusov je dospelo v domovino z žalostno novico, da je ljudski knez umrl v najlepši moški dobi. Iz Svjetoslavove lobanje je dal napraviti pečeneški poglavar Kurja posodo z napisom: „Po tujem si hrepenel, a izgubil si lastno“.

Zmagoslavno se je povrnil cesar in carigrasko ljudstvo ga je častilo z navdušenimi izjavami. Že je stal z zlatom okovani voz zmagoslavja pripravljen, da bi stopil na njega cesarski junak in ga peljal po okrašenih ulicah glavnega mesta. Toda Janez je odklonil to čast. Postavil je v voz podobo Matere božje, katero je prinesel iz Bolgarije, sam pa je skromno sledil v sprevodu.

Kdo pa je bil mladi mož, ki je korakal za cesarjem s krasno krono na glavi? In kdo je dragoceno opravljena žena na njegovi strani? Ta dva se ne veselita; bol in žalost se razodeva na njihovih obrazih. Car Boris II. je in njegova žena. Izvoljena sta bila, da povečata cesarjevo zmagoslavje, kajti danes sta vjetnika onega, ki je prišel pred nekaj tedni v Bolgarijo s pretvezo, da hoče osvoboditi deželo pred Rusi.

Sijajni spreved je došel na trg cesarja Avgusta. Pred stebrom Konstantina Velikega se cesar ustavi, se obrne vpricho vsega ljudstva na bolgarskega carja in mu ukaže, odložiti znake njegovega visokega dostojanstva. Boris uboga. Potem vzame Tzimikes bolgarsko biserno krono in koraka dostojanstveno proti krasni Zofijini cerkvi. Stopi v cerkev in položi pred oltar krono kot zahvalni dar za podeljeno zmago. Pridobil je vztočno-rimski državi novo pokrajino, Vzhodno Bolgarijo.

In kakor pred 300 leti, je Donava zopet obmejnica reka na severu vztočno-rimske države.

Car Samuel.

Nad Carigradom je visela temna poletna noč. Le posamezne zvezde so bliščale skozi brezkončni plašč oblakov. Na severo-zapadu se je svetilo raztegnjeno svetlo znamenje, podobno velikanskemu repu — zvezda repatica. Z grozo in strahom so gledali vsako noč prebivalci vztočno-rimskega glavnega mesta strašno nebeško znamenje, ki je viseo že 2 meseca nad

njihovini glavami. Kaj je pač naznanjal skrivnostni del brezkončnega vsemirja? Ali vojsko, kugo, lakoto, ali veliko nesrečo, ki grozi cesarskemu dvoru? S temi vprašanji so se mučili ljudje, a bilo ni nikogar, ki bi jim razrešil neumljivo uganko, katero jim je zapisalo nebo pred oči.

Nekega večera pa ni bilo več strašnega znamenja, in prebivalci Carigrada so se oddahnili. Zareči rep na nebesnem svodu se ni prikazal več. Preteklo je nekaj mesecev, od kar se je prikazala zvezda-repatica. Bilo je to prosinca 1. 976, ko je razburila Carigrad pretresljiva novica: „Cesar je umrl!“ Janeza Tzimikes, ki se je vrnil od zmagonosnega pohoda v Mezopotamijo in Sirijo, je zastupil sluga ministra Bazilija. Njegova smrt je bila znamenje za krvave upore v Mezopotamiji, Spodnji Italiji, posebno pa v Bolgariji.

Davno so že Bolgari prokleli verige, katere jim je nadel Janez Tzimikes. Toda močne grške posadke v njihovih mestih so jim zabranjevale vsak poskus, da bi se otresli suženstva. Tedaj je vstal mož, ki je začel z drznim činom pripravljati bolgarsko ljudstvo na prihod onega velikega dne, ko jim bo zopet zasvetila zarja svobode in neodvisnosti.

Ta mož se je imenoval Samuel. Bil je najmlajši sin Šišmanov, carja Zapadne Bolgarije. Šišman ni več živel. Pripovedka pravi, da je ukazal Samuel umoriti celo očeta, s katerim se je sprl. Gotovo je imel Samuel vladohlepno dušo, a tudi vse dobre lastnosti, ki jih mora imeti velik mož za časa narodne stiske. Pred vsem ga je vodila misel, da pridobi Bolgariji zopet prostost in ji izvojuje prejšnjo moč. Skušal je premagati vse ovire, ki so ga ovirale na tej poti. Tako je dal umoriti, kakor se pripoveduje, svojega lastnega brata Arona s celo njegovo družino, ker se je poskušal postaviti na čelo narodnega gibanja. Tudi ostala dva Samuelova brata nista umrla naravne smrti. David je bil ubit takoj v začetku vstaje v Macedoniji od vlaških pastirjev. Mojzes pa je padel, zadet od kamna, pri obleganju mesta Sera.

Ko je došla novica, da so se Bolgari dvignili in posadke že prepodili iz utrjenih mest, se je polastil celega cesarskega dvora kakor tudi prebivalstva, velik strah. Mislili so, da je bolgarska moč uničena za vedno, a prišlo je veliko razočaranje. Bolgarski lev je bil samo omamljen in sedaj se je zopet prebudil iz svoje otmice.

Izza spojitve Bolgarije z vztočno-rimsko državo, živila sta dva brata, prejšnji car Boris II. in Roman, v Carigradu. Boris je opravljal častno službo vrhovnega vojskovodje v cesarski armadi. Komaj je došlo poročilo, da se je Bolgarija otresla jarma, že sta trdno sklenila, pobegniti iz Carigrada. Posrečilo se jima je, pobegniti v temni noči na brzih konjih osvražem Grkom. Zgodilo se je tako hitro, da ni imel Roman niti časa, da bi odložil grško nošo. Da bi privoščila sebi in izmučenim konjem počitka, sta se ustavila v nekem gozdu, ki je bil že na bolgarskih tleh. Tedaj zaslišita v bližini udarce sekire. Borisa je gnalo hrepenenje, da bi slišal v tej gozdni samoti glasove svojega materinega jezika in navdajalo ga je upanje, da najde Bolgara, ki bi mu podal važnih novic o hipnem položaju Bolgarije, posebno o obsegu in vodstvu upora. Kmalu je zagledal bolgarskega kmeta, ki je z žilavo roko podiral hrast. Boris se mu je približal. Najpoprej presenečen, potem pa z mrkim in nezavpnim očesom je gledal drvar mladega tujca v grški obleki.

„Blagoslovi te Bog, brate!“ je dejal Boris s prijaznim glasom; „srečen sem, da te najdem tukaj. Prosim te, povej mi, kaj veš o dogodkih zadnjih dni.“

Kmet je pogledal še temneje ko poprej. Z nezavpnim pogledom je motril tujca od glave do nog.

„Kaj te nosi semkaj, varljivi grški pes?“ je za-

tev je podprl z dokazom, ko je vzel čebeli vid in vonjavo, pa je vkljub temu priletela nazaj v dve angleški milji oddaljen panj.

Davek za odpravo pijancev. Poseben davek so uvedli mestni očetje v Kersonu na Ruskem. Sklenili so, da bo vsak pijanec, katerega dobijo na cesti tako pijanega, da ne bo mogel obvladati svojih nog in bi moral biti vsled tega odpeljan domov, moral plačati poseben občinski davek. Ta davek je večji ali manjši, ker je odmerjen po premoženju pijančevem. Pri letnih dohodkih 1000 rubljev se plačajo 3 rublji, pri dohodkih do 3000 rubljev je treba šteti 50 rubljev, še pri večjih dohodkih pa 100 rubljev.

Češko-nemška narodnostna meja meri čez 800 kilometrov, nemško-madžarska 150 km, nemško-slovaška 200 km, nemško-poljska 800 km. Nemško-poljska meja se tiče le deloma tudi Avstrije. Po razsežnosti narodnostne meje je razvidno, kako je ogrožena slovaška zemlja po tujem, zlasti nemškem in madžarskem nasilju. Tudi slovenski mejaši imajo stražiti dolgo mejo svete materine zemlje in odbijati silne navale zemlje lačnih tujcev. Pomoč vrli armadi — Slovenski Straži!

Hiša s 100 nadstropij. V Novem Jorku so pričeli graditi novo nebotično hišo, ki bo za enkrat najvišja v Novem Jorku. Imela bo 100 nadstropij in bo 400 m visoka. Stavbeni stroški so proračunani na 30 milijonov dolarjev (125 milijonov kron).

Kuharica zadela glavni dobiček. Glavni dobiček ogrskih srečk v znesku 300.000 K, je zadela kuharica Elizabeta Nyari. Nyari je takoj pustila službo in si namerava pred vsem privoščiti nekaj tednov počitka.

Balkanska razstava v Moskvi na Ruskem. V začetku letošnje letine se bo otvorila v Moskvi balkanska razstava. Namen te razstave je, seznaniti ru-

vpil grozeče. „Poberi se hitro, ako ne, se boš kesal, da si me skušal s svojo hinavščino!“

Boris se ni dal motiti. Stopil je tik neprijaznega moža, da bi ga z dobrim prigovarjanjem poučil in ga rešil z mote.

„Naj te ne vara moja obleka“, je govoril z milim glasom. „Jaz sem begunec, ki je bil prisiljen, živeti na cesarskem dvoru. Jaz sem Boris, car tvoj in sin carja Petra.“

Tedaj je kmet hudo zaklel.

„Kako, ti hočeš biti Bolgar in zraven še car Boris, sin carja Petra? Ti si Grk in prišel si v našo deželo, ker te je poslal prokleti cesar, da bi skrivoma za njega poizvedoval, kaj dela naše ljudstvo. Poznamo vas, vi ste hinavski psi. Tepli ste nas in mučili, vsak izmed vas je stekel pes. In stekli psi se morajo pobiti predno ugriznejo.“

V tem hipu je dvignil sekuro. Boris je iztegnil roko in mu hotel braniti in že je priletela sekira na njegovo glavo in brezglasno se je sesedel nesrečni car v svojo kri. Bolgar je menil, da je storil svoji domovni uslugo, ker je ubil tega „Grka“. — Tako je umrl Boris II. Niso ga predramile solze in tožbe bratove, ki je potoval dalje z dragim mrličem.

Samuel je prijazno sprejel ubeglega carjevega sina, a bolgarsko ljudstvo ni hotelo o njem ničesar slišati. Svetila mu je že plemenitejša zvezda, kakor je bil potomec slabega Petra. Ves up in vsa zaupljivost Bolgarov se je obrnila v Samuela. Roman se je moral zadovoljiti, da je bil imenovan za poveljnika trdnjave Skoplje v Macedoniji.

Kmalu je Samuel očistil z mogočno roko Bolgarijo zadnjih ostankov grškega vladarstva. Upirajoč se na slovansko ljudsko moč, je prekosil kmalu celo Simeonove uspehe. In kar je bilo pred njim nekaj nezaljšnega, je on storil in si nadel naslov „Cesarja Slovanov“. Sedaj je dospela bolgarska država na vrhunec svoje moči in svojega obsega. Razprostirala se je od bregov Donave pa do Črnega morja; na jugu so segale meje v Tracijo in do Termopil, na zapadu se je končevalo z obalo Jadranskega morja; glavno mesto je bila krasna Prespa. Seveda, do danes ni preostalo drugega od carskega mesta kakor razvaline. Pozneje je prestavil Samuel stolico v mično ležečo Ohrido, kjer je bil tudi nadškofov sedež.

V Carigradu so kmalu spoznali nevarnost, ki preti državi od vladarja Samuela. Cesar Bazilij II., ki je tedaj sedel na prestolu, je storil vse, da bi jo odvrnil. Od zdaj naprej ga je vodila le edina misel: strmoglaviti Samuela in njegovo moč ter Bolgarijo spreminiti zopet v grško provinco.

Leta 981. je korakal Bazilij, ki je bil tedaj še le 25 let star, z vojsko proti Samuelu in Bolgarom. Mislil je, da jih bo lahko prijel pri Sofiji, kjer je zasedel Samuel okoliške višine. Za hrbtom grške armade je zavaroval prelaze po svojem poveljniku Leonu Melissenu. 20 dni je grški cesar oblegel Sofijo; toda vsi njegovi napadi so bili odbiti. Trpela je njegova vojska radi pomanjkanja hrane, komaj, da se je dobila še krma za konje. Malosrčnost se je polastila grških vojakov in Bazilija samega. Začel se je umikati. Že je prehodila vojska dan hoda in utaborila se je, ko je napočila noč, v nekem gozdu. Nenadoma je napolnila nadnaravna svetloba vso okolico. Z nebes se je zaskril ognjen meteor z dolgim, žarečim repom in se razpršil ob nešteti iskrice ob nasipu tabora. Ta naravni dogodek je navdal praznoverna srca vojakov s strahom in bejaznijo. Razlagali so si prikazen za predhodnico hude nesreče. Drugega dne je prispela vojska do ožine, ki je znana po imenu „Trajanova vrata“. Naenkrat so se prikazali na višinah bolgarski vojaki. Gosto, kakor toča, so frčale puščice in kopje na Grke, ki se niso mogli braniti v ozkih soteskah.

(Dalje prih.)

Iz celega sveta.

Policijski pes izsledil tatu. Nekemu gostilničarju na Moravskem je bilo ukradenih 800 K. Takoj je bilo brzojavljeno po policijskega psa. Pripeljali so psa v hišo okradenega gostilničarja. Dasi je med tem časom prišlo dokaj ljudi v gostilno in zopet odšlo, je pes vendar kmalu zavohal sled za tatom. Tekel je iz gostilne po vasi in se ustavil pred zadnjo hišo, kjer je začel lajati in se ni hotel ganiti z mesta. To so ponavljali trikrat in pes je šel vedno v isti smeri proti zadnji hiši v vasi. Sum je padel takoj na posestnika, ki je v isti hiši stanoval. Odvedli so ga v preiskovalni zapor. Pozneje se je izkazalo, da je on tat.

Kako je na Portugalskem v verskem oziru. Neki lizbonski župnik se brani prestopiti prag pokopališčne kapele v bogoslužne svrhe, kajti kapela je postala svetna last in je tudi svobodomiselnosti in prostozidarjem na razpolago za njihove prireditve. Vsled tega se neki časopis zaganja v dotičnega župnika, češ, zakaj pa gre potem obhajati, ko nese Najsvetejše „v žepu kakor smodko ali tobačnico“. „Svobodomiselnost“ portugalska zakonodaja je namreč prepovedala, da bi smel iti duhovnik k previdenju v duhovniški obleki ali s kakimi drugimi javnimi znaki sv. opravila; da, celo talarja ne sme imeti, marveč iti mora kot zasebnik. Sedaj je pa ta svobodomiselnost gospoda še tako nesramna, da se radi svojih lastnih izjemnih postav še norčuje iz duhovnikov.

Zanimiva lastnost čebel. Nekateri učenjaki so trdili, da imajo čebele nenavadno močno vonjavo, s katerim začetno cvetlice v daljavi poldruga angleške milje. Zdjaj pa je dokazal Gaston Bonnier v Parizu, da čutijo čebele cvetlice le na majhno oddaljenost, a da imajo poštnim golobom podoben smisel. Svojo trdi-

sko javnost s sedanjim kulturno-gospodarskim stanjem Bolgarije, Srbije, Črne gore in Grške. Zgodovino balkanske vojske bo tvorila poseben oddelek. Razstava bo nameščena v zgodovinskem muzeju (palači, v kateri se hranijo znamenite zgodovinske stvari).

Zaklad v hlevu. List „Gorenjec“ poroča iz Cerkelj pri Kranju na Kranjskem: Nenadna sreča je doletela posestnika Ivana Galjota iz Cerkelj, št. 48, po domače Kmeta. Ko je prišel dne 15. aprila zjutraj v svoj živinski hlev, je dobil 30 cekinov v jaslih. Podgana je prelučkjala ponoči zid, v katerem se je nahajala lesena omarica in iz nje so padali cekini v jasli. Najmlajši cekin ima letnico 1568, najstarejši pa 1514. Šest jih je tako velikih, kakor naši goldinarji, drugi pa so v obliki podobni sedanjim 20kronskim cekinom. Ti manjši cekini imajo različne letnice. Imena kraljev so: Venceslav, Ferdinand, Sigismund, kralj poljski, in Ivan, kralj ogrski. Eden ima napis: Mihael, škof solnograški. Dva cekina imata pa turški napis. Kakor vse kaže, je moral biti denar prinešen iz Ogrskega in ga je dotični lastnik brčkone zazidal iz strahu pred Turki. Hiša Knetova je sploh zgodovinska. Še pred par leti se je videla na njej podoba konja z letnico 1508, katera pa je izginila ob predelavi hišnega poslopja. Omenjam še, da je dobil Kmet v gnoju še tri cekine isti dan, tako, da je sedaj v posesti 33 cekinov. Dobival je pa že dalje časa med gnojem take rumenjake, a je mislil, da je čisto navaden „pleh“, in se ni brigal za-nje. Kmet je nesel cekine pokazat v Ljubljano v muzej.

Šaljiv račun. Sedem sveč gori. Dve se ugasneta. Koliko jih še ostane? — Samo dve, ker ostalih pet je zgorelo.

Ušlo mu je. Krčmar vinskemu trgovcu: „Zakaj pa rdeče vino dražje prodajate kakor belo?“ — Vinski trgovec: „Ali mislite, da dobivamo barvo-zastonj?“